

Turski pastirski pas – Kangal

Turkish Shepherd Dog – Kangal

Putar-Šebalj, A., Lj. Bedrica, D. Gračner, S. Žužul, G. Gregurić Gračner*

Sažetak

Turski pastirski pas kangal jedna je od četiri pasmine turskih autohtonih pastirskih pasa. Potječe iz Anadolije, oblasti u jugozapadnoj Aziji, odnosno azijskom dijelu Turske. Stoljećima je služio kao radni pas koji je štitio stado od predatora. Standardizacijom mjera njegove vanjštine te priznavanjem kao autohtone turske pasmine napravljen je znatan korak da ga kao pasminu prizna i Svjetska kinološka organizacija (franc. *Fédération Cynologique Internationale*, FCI). Njegova veličina, karakter smirenog i dobroćudnog, zaštitnički raspoloženog psa, vrlo odanog obitelji čine ga sve poželjnijim psom i na našim prostorima. No, prilikom izbora te pasmine, upravo zbog svih navedenih karakteristika nužno mu je osigurati smještaj i skrb koji neće ugroziti njegovu dobrobit.

Ključne riječi: kangal, autohtona pasmina, standard

Abstract

The Turkish Shepherd Dog, the Kangal, is one of four breeds of native Turkish shepherd dogs. It originates from Anadolia, a region in south-west Asia, that is, the Asian part of Turkey. For centuries it served as a working dog that protected the herd from predators. By the standardization of its external measures and its recognition as a native Turkish breed, a significant step has been made to recognize it as a breed by the World Canine Organization (fr. *Fédération Cynologique Internationale*, FCI). Its size, and the character of a calm and benign, loyal, protection-minded dog, make it increasingly desirable as a pet. However, when choosing this breed, due to all these characteristics, it is necessary to provide accommodation and care that will not endanger its welfare.

Key words: Kangal, native breed, standard

Uvod

U turske autohtone pasmine pastirskih pasa danas se ubrajaju turski pastirski pas – kangal, turski mastif (*aksaray malaklisi*), akbaš (*akbash*) i karast (*karast*). Godine 2008. Turski kinološki savez (*Köpek Irkları Ve Kinoloji Federasyonu*, KIF) pokrenuo je postupak zotehničko-kinološke standardizacije kangala kao autohtone turske pasmine pasa. Tijekom 2011. godine

postupak je okončan i kangal je postao prva standardizirana turska autohtona pasmina pasa te je kao autohtona pasmina priznat i na nacionalnoj razini. Svjetska kinološka organizacija (fr. *Fédération Cynologique Internationale*, FCI) tek provodi postupak priznavanja pasmine, a trenutačno ga svrstava u skupinu 2 (pinčevi, šnaučeri-molosi i švicarski pastirski psi), sekciji 2.2 (tip planinskih pasa), bez radnog ispita.

Ana PUTAR-ŠEBALJ, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, dr. vet. med.; dr. sc. Ljiljana BEDRICA, dr. med. vet., redovita profesorica; dr. sc. Damjan GRAČNER, dr. med. vet., redoviti profesor; Klinika za unutarnje bolesti, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Slavko ŽUŽUL, dr. med. vet., asistent; dr. sc. Gordana GREGURIĆ GRAČNER, dr. med. vet., docentica; Zavod za higijenu, ponašanje i dobrobit životinja, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska; e-mail: ggracner@gmail.com

Slika 1. Ilkel Asalet Dosi, ženka kangala godinu dana.

Pritom je potrebno naglasiti da u sistematici FCI-ja postoji pasmina pod nazivom anadolski pastirski pas, čiji je standard pod patronatom FCI-ja, međutim pasmina kao takva nije iznikla niti potječe iz Turske odnosno Anadolije (Urošević i sur., 2011.).

Kratak povijesni pregled podrijetla kangala

Pretpostavlja se da turski pastirski pas – kangal potječe od psa čuvara stoke koji je iz Srednje Azije, seobama naroda, pristigao na područje Anadolije između 10 000 godina pr. n. e. i 1300. godine n. e., a današnji je izgled poprimio početkom 12. stoljeća. Osnovna je uloga kangala, zadržana i do danas, bila zaštita stada od predatora (Anonymous, 2011.). Na nepreglednim prostranstvima Anadolije, na kojima je uobičajeno držanje ovaca na otvorenome, od neprocjenjive je važnosti pomoć izdržljivih i snažnih pastirskih pasa kao što je kangal. Prema Green i Woodruff (1983.) upravo ti pastirski psi u većini slučajeva (50 – 80 %) uspijevaju i zaštititi stado.

Kangal je ime dobio prema istoimenom gradu u turskoj provinciji Sivas (Kirmizi, 1991.; Tepeli i sur., 2003.).

Osobitosti tjelesne građe kangala

Tijelo je dobro prekriveno gustom dlakom koja ne bi smjela biti svilenkasta već mora biti čvrsta, a na glavi i nogama nešto je kraća nego na tijelu. Podlaka je gusta i nešto finija od pokrovne dlake. Dužina dlake na grebenu je od 3 do 7 cm. Osnovna boja dlake ne smije biti bijela, već je u rasponu od krem do tamnosive u svim nijansama. Bjelina je dopuštena jedino na prsištu i vrhu repa. Na prsima u promjeru nije veća od 10 cm. Tijelo im je jednobožno. Na no-

gama boja može biti svjetlija i poprskana točkastim, tamnijim oznakama. Glavu karakterizira maska koja je do razine očiju crna, a na lubanji je svjetlija. Dlaka je na uškama crne boje kao i maska. Vrh repa može biti bijel ili crn, dužine ne veće od 10 cm, promatrano od vrha repa prema korijenu.

Koža je srednje debela i dobro priliježe uz tijelo i glavu te ne smije praviti fanon. Mora biti obojena, ali boja ovisi o boji dlake. Sve vidljive sluznice trebaju biti pigmentirane, a intenzitet pigmentacije i boja sluznice ovisi o obojenosti psa.

Tijelo mu je pravokutna oblika, snažne do snažno grube konstitucije. U grebenu je visok 65 – 78 cm +/- 2 cm, masa mužjaka je od 45 do 65 kg, a ženke 40 – 55 kg.

Slika 2. Djevojčica Klara sa ženkom kangala Ahu.

Dužina glave je 39 – 40 % visine grebena. Dužina lubanje je 56 – 60 % dužine glave. Profilne linije njuške i lubanje su divergentne. Dužina tijela je za 10 – 12 % veća od visine grebena. Lubanja mora biti zaobljena i blago se suzuje prema licu. Čeona je brazda vidljiva, međutim ne i duboka. Širina glave je 52 – 57 % dužine glave. Uzdužna os lubanje duža je od poprečne. Dužina njuške je 40 – 44 % dužine glave, oblik joj je tupo klinast i blago se suzuje prema vrhu nosa koji ne smije biti ni iznad ni ispod linije nosnika. Vrh nosa i nozdrve velike su i pigmentirane. Psi s crnim oznakama na tijelu imaju crno pigmentirane sluznice, dok je u pasa sa svjetlijim oznakama pigment svjetliji. Rubovi usana i sluznica usana također moraju biti pigmentirani.

Čeljust kangala dobro je razvijena i snažna, a zubi su pravilno raspoređeni. Zagriz mu je škarast, klješast ili obrnuto škarast. Dopušten je nedostatak prvih premolara.

Oči kangala su krupne i bademasta oblika, a boja im mora biti u skladu s bojom dlake. Poželjno je da su što tamnije. Očni kapci dobro priliježu na očnu jabučicu. Rubovi očnih kapaka moraju biti pigmentirani.

Uške su trokutasta oblika te usadene u visini zamišljene linije koja spaja vrh nosa s unutrašnjim očnim kutom ili neznatno niže. Boja dlake na ušima mora biti kao boja maske. Prednji rub uški naliježe na glavu.

Vrat je srednje dužine koja iznosi 35 – 40 % visine grebena. Gornja linija vrata blago je zaobljena, a donja ravna. Kut koji vrat zatvara s vodoravnom linijom iznosi 35 – 40 stupnjeva. Vrat je povezan s tijelom i glavom bez naglih prijelaza. Koža na vratu mora dobro prilijegati na mišićnu osnovu i biti bez fanona.

Tijelo u cjelini ne smije djelovati zdepasto, mora biti snažno, dobro povezano i balansirano.

Dužina tijela je za 10 – 12 % veća od visine grebena. Nadgrađenost je rasna odlika, križa su do 4 % viša od grebena. Leđna linija, od grebena do križa, nije ravna, već je blago ulegnuta. Središnja je točka leđa 4 – 5 % niža od grebena koji je blago izražen. Leđa moraju biti snažna i široka, ne previše duga i tijekom kretanja što mirnija.

Slabine su snažne, kratke i u ženki nešto duže nego u mužjaka. Mišićave su i dobro povezane s prsnim dijelom leđa i sapima. Blago su prikupljene.

Prsni koš mora biti prostran. Opseg prsnoga koša je 10 – 15 % veći od visine grebena. Dubina prsa iznosi 33 – 45 % visine grebena. Širina prsa (mjereno iza lopatica) iznosi 27 – 37 % visine grebena. Rebra su snažna i nikad

Slika 3. Boncuk Smyrna Giants, ženka kangala s 13 štenadi i svi uspješno othranjeni.

bačvasta. Prsa su mišićava i snažna. Vrh prsne kosti nalazi se na visini od 65 – 75 % visine grebena.

Trbuh je blago usukan, a donja profilna linija blago se uzdiže od profila prsne kosti prema bokovima.

Sapi su srednje dužine, 30 – 35 % visine grebena. Mišićave su i dobro povezane sa slabinama. S vodoravnom linijom zatvaraju kut od 25 do 30 %. Linija sapi nastavlja se neprekinuto u gornju liniju repa koji je u koriјenu vrlo snažan, a tanji se prema vrhu. Opušten dopire do skočnog zgloba, ali djeluje nešto kraće zbog blage povijenosti na kraju. Povijenost posljednje trećine može biti izraženija i tvoriti krug. Kangal u mirovanju rep nosi sabljasto ispod linije leđa, dok je rep u aktivnog nešto viši. Dopušteno je da bude i iznad linije leđa, ali ne okomito. Rep može biti i zavijen i tada naliježe na središnju liniju leđa. Zavijen rep ne smije biti nošen postrance.

Kosti prednjih nogu su snažne. Mišići su suhi i čvrsti, a prednje su noge međusobno paralelne. Visina lakta je 50 – 55 % visine grebena. Lopatica je srednje duga i dobro priliježe uz tijelo. S vodoravnom linijom zatvara kut od 45 do 55 stupnjeva. Rameni kut iznosi 90 – 110 stupnjeva. Nadlaktice moraju biti mišićave i snažne i prilijegati uz tijelo, a međusobno su paralelne. Kosti podlaktice su snažne, a mišići dobro razvijeni. Lakat se nalazi u liniji koja je paralelna sa srednjom okomitom ravninom tijela. Kut lakta je 110 – 130 stupnjeva. Prednje šaple nalazi se u pro-

Slika 4. Djevojčica Klara i Boncuk Smyrna Giant s leglom.

dužetku okomite linije podlaktice. Mora biti čvrsto i dobro povezano. Prednje došaplje promatrano od naprijed nalazi se na okomitoj liniji koja prolazi kroz os podlaktice te s okomicom zatvara kut od 20 do 30 stupnjeva. Šape su okruglaste, snažnih, zaobljenih i međusobno prikupljenih prstiju. Nokti su također tamno pigmentirani. Kod pasa svjetlije boje dlake nokti mogu biti nešto svjetliji. Jastučići moraju biti elastični, puni, čvrsti i pigmentirani. Među prstima je razvijena „plivajuća kožica“.

Stražnje su noge međusobno paralelne. Snažne su, ali ne i preteške. Stavovi moraju biti pravilni uz odgovarajuće kutove. Butine su široke, mišićave i snažne. Dužina im je oko 33 % visine grebena. Međusobno su paralelne, kao i sa središnjom osi tijela. S vodoravnom linijom zatvaraju kut od 55 do 75°. Potkoljenice su mišićave i snažne. Međusobno su paralelne. S natkoljenicom (koljenom) zatvaraju kut od 110 do 145°. Skočni zglob mora biti čvrst, širok i njime skladno završava stražnje došaplje. Visina skočnog zgloba (od zemlje do vrha zgloba) iznosi 25 – 35 % visine grebena, a kut skočnog zgloba je 120 – 150 stupnjeva. Stražnje došaplje je snažno i dobro razvijeno. Visina ovisi o visini skočnog zgloba. Šape su nešto izduženije od prednjih, a ugao stopa veći je od 90°.

Kangal se mora kretati skladno i harmonično. Pri likom kretanja ne smije se grčiti ili trzati, a linija leđa mora biti što mirnija. Pas se najradije kreće srednje dugim kasom, galop nije karakterističan, a ako galopira, skokovi su dugi, ali je galop tromiji (Anonymous, 2011.).

Nema razlike u porođajnoj masi ženske i muške novorođene štenadi. Kuje kangala jako dobro brinu o njezi štenadi, bez obzira na spol. Na kraju razdoblja sisanja preživljavanje štenadi bude i do 100 % (Elmaz, 2012.).

Osobitosti karaktera

Kangal je odličan pas čuvar, kao i pastirski pas. Inače je dobroćudan, mirnog temperamenta, hrabar i dostojanstven. Odan je gospodaru i u njegovoj je prisutnosti potpuno miran. Nepodmitljiv je i hrabar.

U Republici Hrvatskoj kangal se sve više koristi kao pastirski pas koji hrabro čuva povjereno mu stado od lisica, čagljeva, vukova i medvjeda, a prema iskustvu domaćih uzgajivača i držatelja, svojim staloženim karakterom nije opasan za drugu divljač.

Smještaj i držanje

S obzirom na činjenicu da je kangal relativno nova pasmina na našem području i da u dostupnoj literaturi nema mnogo podataka o njegovu držanju i njezi, u radu se referiramo na postojeću literaturu o smještaju velikih pasmina pasa i iskustvo uzgajivača.

Kangal je iznimno veliki pas i u svom se izvornom zavičaju drži slobodan, kao radni pas i čuvar stada. Odmak od funkcionalnog odnosa čovjeka s tim velikim psom primarno namijenjenim držanju na prostranstvima Anadolije i sa svrhom čuvanja stada, prema odnosu u kojem dominira privrženost kangalu kao kućnom ljubimcu postavlja pred vlasnika nove izazove s ciljem zaštite dobrobiti pasa. Njegova (pre) dimenzioniranost zahtijeva boravak u ograđenom vanjskom prostoru koji ne bi smio moći preskočiti, površinom ne manjom od 20 m². Na ogradi svakako treba navesti znak upozorenja s obzirom na to da nije sklon nepoznatima, ni ljudima ni životinjama, jer je vrlo zaštitnički naklonjen domaćima. Kućica odgovarajućih dimenzija trebala bi biti smještena ispod nekog zaklona, primjerice krošnje nekog većeg stabla koje pruža prikladnu zaštitu od nepovoljnih vremenskih utjecaja. Nije ih preporučljivo držati neposredno uz ulicu jer ih mogu uznemiravati prolaznici, djeca i drugi psi. Za pod na kojemu borave odrasli psi preporučuje se opeka, a za mlade pse krupni šljunak uz koji je potrebno još postaviti neku puniju površinu za ležanje. Beton ni gola zemlja se ne preporučuju. Prostor u kojemu psi borave potrebno je svakodnevno čistiti, i to izmet pokupiti lopaticom, a mokraću isprati vodom ili će je isprati kiša. Uz to, bitno je psi osigurati odgovarajuće hranjenje i napajanje, a posude iz kojih uzimaju hranu treba redovito čistiti i

dezinficirati (Vučemilo, 2012.). Psi su iznimno društvena bića stoga ih ne bi trebalo držati pojedinačno jer se takvim držanjem potencira i razvoj određenih poremećaja u ponašanju.

Posebnu pozornost treba posvetiti pravodobnoj socijalizaciji pasa s drugim psima iste ili druge pasmine i čovjekom. Prema novijim spoznajama trening socijalizacije i modificiranja ponašanja trebalo bi temeljiti na nagrađivanju prikladnog i poželjnog ponašanja čime bi se trebali postići najbolji rezultati (Hiby i sur., 2004.; Fukuzawa i Hayashi, 2013.).

Neke zanimljivosti vezane uz pasminu

Unatoč poznatoj dobroćudnosti i smirenosti kangala kao pasmine, u Danskoj ih je zabranjeno uvoziti, uzgajati i prodavati. U Ukrajini se navodi na listi opasnih pasa, a njihovo držanje podliježe vrlo strogim propisima, dok se u Bjelorusiji izrijekom navodi da se takvi psi drže u prostorima iz kojih ne mogu izaći i na kojima se navodi upozorenje, a zabranjena je i šetnja s tim psima osobama mlađim od 18 godina te onima koji nemaju potvrdu da su završili tečaj o držanju, uzgoju i skrbi o tim pasminama pasa (Anonymous, 2016.).

Umjesto zaključka

Iako u području Turske pokrajine Anadolije prisutan stoljećima, tek je otnedavno pastirski pas – kangaal privukao veću pozornost kinologa, uzgajivača, ali i javnosti. Standardizacija mjera njegove vanjštine te priznavanje kao autohtone turske pasmine od strane KIF-a važan su korak k bližem priznavanju pasmine kangala i od Svjetske kinološke organizacije. Za pretpostaviti je da će snažan i karakterom pouzdan pas, koji je tek posljednje desetljeće entuzijazmom malobrojnih vlasnika i uzgajivača predstavljen europskim ljubiteljima većih pasmina u budućnosti, svakako biti i jedan od njihova prvog izbora pri odabiru psa.

Literatura

- ANONYMOUS (2011): Standard pasmine turski pastirski pas-kangaal. Dostupno na: http://www.kif.org.tr/index_en.php?p=irklarimiz&detay=1. [pristupljeno. 15.8.2017.]
- ANONYMOUS (2016): List of Banned Dogs by Countries. Dostupno na: https://petolog.com/articles/banned-dogs.html?PAGEN_3=2 [pristupljeno. 30.10.2017.]
- ELMAZ, O., O. A. AKSOY, S. DIKMEN (2012): Some morphological characteristics and growth of kangaal shepherd puppies until hweaning age. *Bulg. J. Agric. Sci.* 18, 980-986.

- FUKUZAWA, M., N. HAYASHI (2013): Comparison of 3 different reinforcements of learning in dogs (*Canis familiaris*). *J. Vet. Behav.* 8, 221-224.
- GREEN, J. S., R. A. WOODRUFF (1983): The use of Eurasian dogs to protect sheep from predators in North America: A summary of the livestock guarding dog research at the US sheep experiment station. The First Eastn Wildlife Damage Control Conference (New York, 27-30. September 1983). *Proceedings. New York* (119-124).
- HIBY, E. F., N. J. ROONEY, J. W. S. BRADSHAW (2004): Dog training methods: their use, effectiveness and interaction with behaviour and welfare. *Anim. Welf.* 13, 63-69.
- KIRMIZI, E. (1991): Türk çoban köpeğive Alman çoban köpeğinin dölverimi, büyüüt ülenyavru oranı, büyüü mevebedenöl çüleriý önünden karşılaştırılmas. Doktora Tezi (Basılmamış), İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TEPELI, C., O. CETIN, S. INAL, K. KIRIKCI, A. YILMAZ (2003): Growth characteristics of Kangal and Akbas Turkish shepherd dogs. *Turk. J. Vet. Anim. Sci.* 27, 1011-1018.
- UROŠEVIĆ, M., D. DROBNJAK (2010): Zootehnička analiza dvije populacije kangala u cilju standardizacije kangala kao turske rase pasa. *Zemun*, 2010. Dostupno na http://www.cepib.org.rs/wp-content/uploads/2011/11/studija_kangalsrb.pdf
- UROŠEVIĆ, M., D. DROBNJAK, Y. OGRAK (2012): Format tela turskog pastirskog psa kangala. 1. međunarodni simpozij i 17. naučno-stručno savetovanje agronoma Republike Srpske (Trebinje, 19-22. ožujka 2012). *Zbornik sažetaka. Trebinje*, (183-194).
- VUČEMILO, M (2012): Smještaj i držanje pasa. U: Herak-Perković, V., Grabarević, Ž., Kos, J.: Veterinarski priručnik. Medicinska naklada Zagreb (74-76).